

Etični in pastoralni vidiki postopkov umetne oploditve

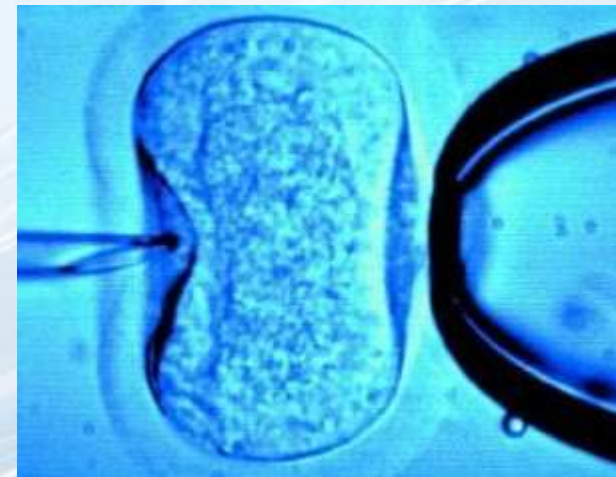

p. Tadej Strehovec OFM

1. Etične dileme povezane s postopki umetne oploditve

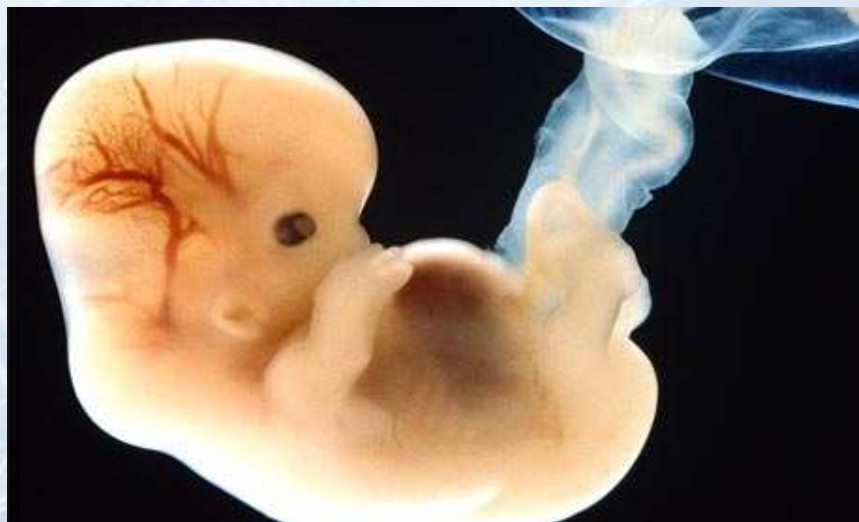
Nekatere splošne dileme v zvezi z zdravljenjem neplodnosti v bioetiki (na splošno):

- 1) Ločitev spolnosti od posredovanja življenja (reprodukcije)
- 2) Spremenjeno razumevanje otrok (niso več sad ljubezni, temveč tehnoloških postopkov)
- 3) "Kvaliteta" otrok je odvisna od strokovnjakov
- 4) Argument nezvestobe v primeru heterologne umetne oploditve
- 5) Element nezaupanja v zakonski zvezi
- 6) Sprememba družine (postmenopavzna nosečnost, sprememba družine iz heteroseksualne v enostarševske in istospolne družine)

1. Etične dileme povezane s postopki umetne oploditve

- 7) Nevarnost postopkov umetne oploditve za mater in otroka
- 8) Problem selektivnih splavov
- 9) Neraziskanost psiholoških in telesnih posledic
- 10) Nesprejetost otrok v primeru heterologne oploditve
- 11) Težka psihološka stanja pri otroku, ko se zave, da ima neznanega očeta oz. dve ali tri matere
- 12) Nespoštovanje anonimizacije darovanih spolnih celic

1. Etične dileme povezane s postopki umetne oploditve

- 13) Stigmatizacija otrok (primer dedovanja)
- 14) Problem posmrtnne uporabe spolnih celic, oz. zarodkov
- 15) Pridobivanje jajčec iz splavljenih zarodkov
- 16) Problem darovanja organov (maternice, jajčnikov, mod)
- 17) Komercializacija zarodkov in spolnih celic

1. Etične dileme povezane s postopki umetne oploditve

18) evgenika in ideologija tehnološko čistih zarodkov:

- ❖ spol
- ❖ zelene kvalitete (inteligenca, telesne sposobnosti)
- ❖ spreminjanje rasnih značilnosti in posledično odpravljanje rasnih problemov

19) večanje razlik med bogatimi in revnimi

2. Pravna ureditev postopkov v R. Sloveniji

❖ **Zakon o zdravljenju neplodnosti in postopkih oploditve z biomedicinsko pomočjo (20.7.2000)**

- upravičeni so zakonci in tisti, ki živijo v izven zakonski skupnosti (neplodnost, huda dedna bolezen)
- vstavljajo lahko samo zgodnje zarodke
- ženska mora biti v primerni starostni dobi
- prepoved nadomestnega materinstva
- brezplačno darovanje spolnih celic
- psihološko svetovanje
- dovoljenje *Državne komisije za OBMP*
- dovoljena uporaba zgodnjih zarodkov v raziskovalne namene
- vnos največ treh zarodkov
- spolne celice, zarodki se hranijo največ 5 let s podaljšanjem

3. Stališče katoliške Cerkve do postopkov umetne oploditve

- ❖ **Temeljna katoliška besedila na temo zdravljenja neplodnosti:**
 1. Kongregacija za verski nauk. "Navodilo o daru življenja" (1987)
 2. Janez Pavel II., "Evangelium Vitae" (1995)
 3. Kongregacija za nauk vere. Navodilo dostojanstvo človeka glede bioetičnih vprašanj - Dignitas Personae (2009)

3. Dignitas Personae

❖ Temeljna načela, ki jih je potrebno upoštevati pri zdravljenju neplodnosti:

1. Podpora biomedicinskemu raziskovanju na področju zdravljenja neplodnosti.
2. Spoštovanje zarodka od spočetja dalje.
3. Posredovanje človeškega življenja je legitimno le med poročenima moškim in žensko.
4. Posredovanje življenja je legitimno le preko spolnega odnosa (neločljivost spolnosti in posredovanja življenja).
5. Primerna biomedicinska intervencija je smiselna, v kolikor pomaga rodovitnosti spolnega dejanja.
- 6) Otrok je Božji dar in ne pravica za vsako ceno (raje izkoristiti možnost posvojitve)
- 7) Postopki umetne oploditve nasprotujejo dostojanstvu otroka
- 8) Nesprejemljivost zamrzovanja človeških zarodkov
- 9) Nesprejemljivost nadomestnega materinstva

3. Dignitas Personae

- ❖ Dovoljeni so postopki, usmerjeni k odstranjevanju ovir za zmožnost naravne oploditve (npr. hormonsko zdravljenje neplodnosti, operacije endometrioze, čiščenja jajcevodov oziroma mikrokirurški posegi za prepustnost jajcevodov itd.).
- ❖ Vse te postopke lahko obravnavamo kot verodostojna zdravljenja, kajti z odpravljanjem vzroka neplodnosti poročeni par lahko preko spolnega dejanja posreduje življenje, ne da bi v takšno dejanje kakorkoli posegal zdravnik. Noben tak poseg ne nadomesti zakonskega dejanja, ki je edino vredno odgovornega posredovanja življenja.
- ❖ V pomoč številnim neplodnim parom, ki si želijo otroke, je potrebno, s pomočjo ustrezne zakonodaje, spodbujati in omogočiti posvoitev osirotelih otrok, ki za ustrezen človeški razvoj potrebujejo družinski dom. Poleg tega je treba spodbujati raziskave in investicije, ki bi preventivno preprečevale neplodnost.

3. Dignitas Personae

- ❖ **Nedopustne so vse tehnike heterologne umetne oploditve kot tudi tiste tehnike homologne umetne oploditve, ki nadomeščajo spolna dejanja zakoncev.** Razlogi:
 1. Ustvarjanje in uničevanje človeških zarodkov.
 2. Zavračanje, uničenje in izguba zarodkov je vnaprej predvideno in hoteno.
 3. Gre za splave nerojenih otrok.

„Cerkev priznava pravico do želje po otroku in razume trpljenje parov, ki se soočajo z vprašanjem neplodnosti. Vendar takšna želja ne sme nikoli tako prevladati, da bi zanikala dostojanstvo človeka. Želja po otroku ne more opravičiti »proizvodnje« potomcev, prav tako tudi odločitev, da je otrok nezaželen, ne more opravičiti zavračanja ali uničenja že spočetega otroka.“

3. Dignitas Personae

- ❖ Stališče do homologne umetne inseminacije:
- ❖ » Homologna umetna osemenitev znotraj zakona ne more biti dopuščena; izjema je primer, ko bi tehnično sredstvo ne nadomestilo zakonskega dejanja, marveč ga olajšalo in mu pomagalo k dosegu njegovega naravnega cilja.« (Dar življenja)

4. Dileme znotraj katoliške etike

❖ *Nekatere dileme :*

1. Je homologna oploditev in vitro sprejemljiva?
2. Krščevanje zamrznjenih zarodkov?
3. Kaj narediti z zamrznjenimi odvečnimi zarodki?
4. Je posvojitev zamrznjenih zarodkov moralno sprejemljiva?
5. Uporaba zarodkov v raziskovalne namene?
6. Kako sprejemamo neplodne pare v svoji sredi?
7. Kako jim lahko pomagamo?

5. Pastoralna skrb za neplodne pare

❖ Nekaterne značilnosti (katoliških) neplodnih parov:

1. Zanikanje
2. Slaba samopodoba
3. Zavračanje telesa
4. Strah in depresija
5. Somatske bolezni
6. Problemi s spolnostjo
7. Stres
8. Čustvena obremenjenost
9. Obtoževanje sozakonca
10. Razporoka
11. Rodovitnost = Božji dar / prekletstvo
12. Drugorazredni zakonci
13. Občutek krivice
14. Kako sprejeti Božjo voljo?
15. Marginalizacija in nevidnost v verskih skupnostih
16. Udeležba pri „verskem obredu“ lahko postane največja bolečina v tednu
17. Problem liturgije: krst, prvo sveto obhajilo, birma, materinski dan, Božič, praznik Sv. Družine idr.

5. Pastoralna skrb za neplodne pare

- ❖ **Značilnosti pastoralnega pristopa k neplodnim parom:**
 1. Obzirnost in spoštljivost (ne vemo, kdo nas posluša)
 2. Primeren jezik pogovora (poudarek na zakonski zvezi in ne na otrocih)
 3. Zaupnost
 4. Spodbujati k diagnostiki in etičnem zdravljenju
 5. Seznanitev s katoliškim naukom
 6. Alternative (posvojitev, duhovno in socialno starševstvo)
 7. Zakonska skupina za neplodne pare (rast v zakonski ljubezni)

5. Pastoralna skrb za neplodne pare

1. Sprejeti sebe in lastno telo kot vir ljubezni, strasti, rekreacije, poguma
2. Neplodnost kot skrivnost trpljenja preko katere postajata zakonca modrejša
3. Neplodnost kot kraj kjer zakonca v obupu, razočaranju, jezi in trpljenju odkrivata Boga
4. Neplodnost kot vabilo, da zakonca izkusita skrivnost Božje ljubezni do ljudi (Božje materinstvo in očetovstvo).
5. Vlivati upanje
6. Duhovno življenje in vključitev neplodnih parov v župnijo

Hvala!

